

Ulkoasiainvaliokunta

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön Suomen valtuuskunnan kertomus Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2021

JOHDANTO

Vireilletulo

Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön Suomen valtuuskunnan kertomus Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2021 (K 17/2022 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- puheenjohtaja Vilhelm Junnila, ETYJ:n parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunta
- kv. suhteiden asiantuntija, valtuuskunnan vt. sihteerin Maria Fagerholm, ETYJ:n parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunta

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen tavoitteena on edistää Etyjin jäsenvaltioiden parlamenttien välistä vuoropuhelua. Yleiskokous keskustelee ja ottaa kantaa Etyjin alueella esiintyviin kiistoihin ja jäsenvelvoitteiden noudattamiseen liittyviin kysymyksiin. Vaalitarkkailu on tärkeä osa Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen toimintaa.

Toimintakertomuksen mukaan koronaviruspandemia vaikutti yleiskokouksen toimintaan myös vuonna 2021. Pandemiasta johtuneet poikkeukselliset kokousjärjestelyt eivät kuitenkaan saadun selvityksen mukaan vaikuttaneet itse työn sisältöön eivätkä myöskään kokousfrekvenssiin. Yleiskokous pystyi myös toteuttamaan vaalitarkkailutyötään Albaniassa, Armeniassa, Bulgariassa, Kazakstanissa, Kirgisiassa, Moldovassa ja Uzbekistanissa. Ainoastaan Venäjän duuman vaaleihin syyskuussa 2021 ei lähetetty vaalitarkkailijoita, sillä Venäjä asetti missiolle liian tiukkoja rajoituksia koronapandemiatilanteeseen vedoten. Etyjin alainen demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimisto ODIHR arvioi, ettei vaalitarkkailua olisi ollut mahdollista toteuttaa asianmukaisesti Venäjän asettamien vaatimusten vuoksi. Ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeinä saamiaan tietoja, että Suomen valtuuskunnan jäsenet osallistuivat vaalitarkkailutyöhön aktiivisesti. Vaalitarkkailu on yleiskokouksen operatiivista toimintaa, ja keskeistä on, että näitä tehtäviä voidaan täysimääräisesti toteuttaa Etyjin alueen demokraattisten prosessien turvaamiseksi. Va-

Valiokunnan mietintö UaVM 9/2022 vp

liokunta pitää Venäjän toimia vaalitarkkailun toteutumisen estämiseksi duuman vaalien yhteydessä valitettavina.

Ulkoasiainvaliokunta sai selvityksen Venäjän toimista Etyjin toimintamahdollisuuksien rapauttamiseksi kertomusvuoden aikana. Valiokunta painottaa, että kertomusvuoden päätyttyä alkanut Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan vaarantaa koko Euroopan turvallisuuden ja vakauden ja on myös Etyjille järjestönä ennennäkemätön haaste. Toiminta rikkoo Etyjin Helsingin päätösasiakirjaa, johon Venäjä on sitoutunut. Ylipäättään Venäjän vaatimukset Euroopan turvallisuusjärjestyksen muuttamisesta kyseenalaistavat Etyjin peruseriaatteita. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että yleiskokous aktiivisesti etsii keinoja päätöksentekokykynsä turvaamiseksi tilanteessa, jossa Venäjä pyrkii sitä heikentämään. Valiokunta lisää, että Valko-Venäjän itsenäistä liikkumatilaa voidaan myös pitää heikkona tilanteessa, jossa se sallii aluettaan käytettävän Venäjän hyökkäykseen Ukrainaan. Tämä laventaa entisestään kuvaa Etyjin edessä olevista haasteista.

Ulkoasiainvaliokunnan saaman selvityksen mukaan yleiskokouksen lanseeraaman Call for Action - Helsinki +50 -seminaarisarjan tavoitteena on edistää pohdintaa Etyjin uudistamisesta ja etsiä ratkaisuja uusiin turvallisuushaasteisiin. Valiokunta pitää aloitetta perusteltuna. On tärkeää, että Suomi on aktiivisesti aloitteessa mukana etsimässä keinoja Etyjin toimintakyvyn palauttamiseksi myös osana Suomen vuoden 2025 Etyj-puheenjohtajakauden valmisteluja.

Toimintakertomuksesta käy ilmi, että Suomen valtuuskunta on saanut useita yleiskokouksen luottamustehtäviä hoitaakseen. Edustaja Kauman valinta Etyjin yleiskokouksen varapuheenjohtajaksi kertomusvuoden heinäkuussa on tästä erinomainen esimerkki. Ulkoasiainvaliokunnan mukaan Suomen delegaation hoitaakseen saamat tehtävät ovat keskeinen vaikuttamiskeino yleiskokouksen työhön ja tärkeä osoitus Suomen kansainvälispoliittisesta aktiivisuudesta myös kansanedustajien työn kautta. Valiokunta sai lisäksi selvityksen valtuuskunnan aktiivisuudesta eri yhteistyöverkostoissa yleiskokouksen työn liepeillä. NB8 on keskeinen yhteistyöfoorumi myös yleiskokouksessa.

Lopuksi ulkoasiainvaliokunta toteaa pitävänsä Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen pyrkiä turvata päätöksentekokykynsä erittäin tärkeänä ja ottavansa Suomen valtuuskunnalta mielellään ajankohtaisia tietoja vastaan prosessin etenemisestä myös toimintakertomusten käsittelyn välisenä aikana.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ulkoasiainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 17/2022 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Valiokunnan mietintö UaVM 9/2022 vp

Helsingissä 4.10.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jussi Halla-aho ps
varapuheenjohtaja Erkki Tuomioja sd
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Saara Hyrkkö vihr
jäsen Kimmo Kiljunen sd
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Jouni Ovaska kesk
jäsen Tom Packalén ps
jäsen Jaana Pelkonen kok
jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Jussi Saramo vas
jäsen Elina Valtonen kok
jäsen Anu Vehviläinen kesk
varajäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jonna Laurmaa